# SÖZLÜK

## A

**akademik:** 1. Akademi ile ilgili olan. 2. Bilimsel niteliği olan.

**alamet:** Bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şey, belirti.

**aşina:** Bildik, tanıdık olan; daha önceden bilinen (şey).

**atfen:** Mal ederek, yükleyerek.

**ati:** Gelecek.

**azami:** En çok, en üst, en büyük, en yüksek (derece, nicelik).

## B

**bâtın:** 1. İçyüz. 2. Gizli, görünmeyen.

**Battalname:** Battal Gazi'ye ait kahramanlık hikâyelerini ihtiva eden menkıbeler mecmuasına Türkler arasında verilen genel ad.

**bedia:** Yeni ve görülmedik güzel şey.

**Beytullah:** Allah'ın evi, Kâbe.

## C-Ç

**camia:** Ortak eğilimleri nedeniyle bir araya gelerek birlik oluşturan insan topluluğu.

**celis:** Birlikte oturan; sohbet arkadaşı, hemdem, refik.

**cenkname:** Savaş hikâyeleri anlatan kitaplara verilen isim.

**cönk:** Saz şairlerinin, kendilerinin veya başkalarının şiirlerini derledikleri, uzunlamasına açılan, deri kaplı defter.

**cümle:** 1. Bütün. 2. Herkes.

**çöğür:** İri gövdeli, kısa saplı bir tür halk sazı.

## D-E

**dairevi:** 1. Daire ile ilgili. 2. Daire biçiminde olan.

**delailü'l-hayrat:** Meşhur salavat-ı şerifelerin toplandığı kitap.

**divan:** Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser.

**ebeveyn:** Anne ve baba.

**ecdat:** Geçmişteki büyükler, atalar.

**edip:** Edebiyatla uğraşan, edebî eser veren kimse; yazar.

**enam:** İçinde Enam suresi ile çok okunan bazı Kur'an surelerinin ve duaların bulunduğu kitapçık.

**enis:** Dost, arkadaş, yâr, hemdem.

**evrat:** Müslümanlarca belirli zamanlarda okunması âdet olan dualar ve Kur'an ayetleri.

## F

**fermente etmek:** Mayalamak.

**figüratif:** Dış gerçeği somut biçimde yansıtan, içinde insan, hayvan ve doğa ögeleri bulunan (resim veya heykel).

**form:** Sanat eserlerinde dış görünüş.

## H

**Hamzaname:** Hz. Hamza'nın menkıbevi hayatı etrafında oluşan halk hikâyelerinin genel adı.

**hattat:** Hat sanatını kendisine meslek olarak edinen kimse.

**hüküm sürmek:** Etki, hız vb. sürmek, devam etmek.

## İ

**ihtiva etmek:** İçine almak, içinde bulundurmak, içermek, kapsamak.

**indallah:** Allah katında.

**inşa:** Yapı kurma, yapı yapma, kurma.

**izah etmek:** Açıklamak, ayrıntılı bilgi vermek.

## K-L

**kaim olmak:** Varlığı sürüp gitmek, yerine geçmek.

**kat:** Kesme, bitirme.

**kebair:** Büyük şeyler, büyük günahlar.

**kemal:** Olgunluk.

**keyfiyet:** Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik; vasıf, nitelik.

**koleksiyon:** Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü.

**külliye:** Belli bir idari, ekonomik, kültürel ve sosyal amaca yönelik çeşitli kuruluşların toplu bir biçimde bulunduğu yer.

**kütüb-i semaviye:** İndirilmiş mukaddes kitaplar.

**lehçe:** 1. Bir dilin tarihsel, bölgesel ve siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu. 2. Konuşma tarzı.

## M

**mazi:** Bugüne göre geride kalmış olan zaman; geçmiş.

**mekanizma:** Belli bir sonuca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar birleşimi; düzenek, tertibat, sistem.

**merhale:** Bir olayda birbiri ardınca görülen, bir işte birbiri ardınca beliren, gelişen değişik durumların her biri; evre, aşama, basamak, safha, mertebe.

**mesnevi:** Her beyti ayrı uyaklı bir divan edebiyatı nazım biçimi. Bu türdeki eserlerin genel adı.

**miftah:** Anahtar.

**mizan:** 1. Terazi. 2. Ölçü.

**muhteva:** Bir şeyin içinde bulunanların bütünü; içerik.

**murat:** Bir kimsenin dilediği, olmasını istediği şey; dilek. Elde edilmesi gereken, ulaşılmak istenilen sonuç; amaç.

**Mushaf:** Kur'an.

**Münker:** İnsanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

**müreffeh:** Bolluk, rahatlık ve varlık içinde bir yaşamı olan.

**mütenasip:** Aralarında orantı bulunan; orantılı.

## N

**nazil olmak:** Yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek; inmek.

**Nekir:** İnsanları ölümden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

**nüsha:** 1. Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri. 2. Benzer, aynı, kopya.

## Ö

**özdeyiş:** Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, genellikle kim tarafından söylendiği bilinen özlü söz; vecize, kelamıkibar.

## S-Ş

**safha:** Bir olayın gelişmesinde birbiri ardınca görülen değişik durumlardan, dönemlerden her biri; evre, merhale.

**sakin:** Hareket etmeyen, kımıldamayan. Bir yerde oturan.

**sığırdili:** Uzunlamasına açılan albüm şeklindeki cilt.

**sılayirahim:** Anne, baba ve akrabayı ziyaret etme.

**söz dizimi:** Cümleler oluşturulurken kelime veya kelime gruplarının bir araya geliş kurallarını inceleyen dil bilgisi kolu; cümle bilgisi.

**sürur:** İstenen veya hoşa giden bir şeyin olmasıyla duyulan coşku; sevinç.

**şerif:** Kutsal, şerefli.

## T

**tasavvur:** Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma.

**tatbik etmek:** Kuramsal bir bilgiyi, ilkeyi, düşünceyi herhangi bir alanda hayata geçirmek; uygulamak.

**telif:** 1. Kitap yazma. 2. Yazarın kendisinin kaleme aldığı.

**teminat:** Bir antlaşmada taraflardan birinin sorumluluğu üzerine alması; güvence.

**terkip:** 1. Birleşim, birleştirme, bir araya getirme. 2. Tamlama.

**teşkil etmek:** Oluşmasını sağlamak, meydana getirmek; oluşturmak, ortaya çıkarmak.

**tezkire:** Divan şairlerinin hayat hikâyelerini ve şairliklerini şiirlerinden örnekler vererek anlatan eser.

## Ü

**ümmet:** Bir peygamberin getirdiklerine inanıp ona tabi olanların oluşturduğu topluluk.

## V-Y-Z

**vâkıf olmak:** Bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, öğrenmiş bulunmak.

**varyasyon:** Değişik biçim.

**vasıf:** Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik; nitelik, keyfiyet.

**veciz:** Kısa ve etkili (ifade, söz).

**velayetname:** Tarikat ileri gelenlerinin hayatlarını ve menkıbelerini anlatan kitap.

**yadigâr:** Bir kimseyi veya olayı anımsatan nesne, anı.

**yekûn:** Toplama işleminin sonucu; toplam, yekûn.

**ziynet:** Süslemeye, süslenmeye yarayan şey; süs.